

2022-06-03
Vilnius

Dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 9 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. 22-4585(3)

Vienos didžiausių kriptoturto rinkoje Lietuvoje veikiančių bendrovių UAB „Bifinity“, UAB „Decentralized“ (CoinGate), UAB „Debex Operations“ (Elastum), UAB „Simplex Payment Services“, UAB „Spectro finance“ teikusias savo pastabas bei siūlymus Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – FINMIN) parengtam Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 9 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui (toliau – Įstatymo projektas), susipažinusios su naujai pateiktu įstatymo projekto variantu teikia savo nuomonę.

Šį raštą teikiančios bendrovės sėkmingai veikia globalioje kriptoturto rinkoje teikdamos virtualaus turto brokerio, virtualaus turto pirkimo/pardavimo, saugojimo bei mokėjimų surinkimo ir kt. su kriptoturtu/virtualiomis valiutomis susijusias paslaugas. Bendrovės investavo į savo veiklą bei plėtrą Lietuvoje kurdamos naujas darbo vietas bei plėsdamos globalų savo paslaugų spektrą. Bendrovėse Lietuvoje šiuo metu dirba daugiau kaip 200 aukštos kvalifikacijos specialistų, o už 2021 m. bendrovės į valstybės biudžetą sumokės daugiau kaip 25 mln. eurų vien pelno mokesčio.

Įstatymo projektas buvo derinamas Vyriausybės tarpinstituciniame pasitarime 2022 m. gegužės 31 d. Pasitarimo metu buvo sprendžiama dėl Įstatymo projekto „Travel rule“ pereinamojo laikotarpio nuostatos bei nuostatos nustatyti su kriptoturtu susijusių paslaugų teikėjų klientų tapatybę neatsižvelgiant į operacijos sumos dydį. Norime pažymėti, kad būtent dėl šių nuostatų jau anksčiau teikėme savo analizę, pastabas bei argumentus tiek pirminio, tiek pakartotinio derinimo metu Finansų ministerijai, Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Lietuvos bankui, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Pritariame FINMIN Vyriausybės tarpinstitucinio pasitarimo metu pasiūlytam ir naujai pateiktam kompromisiniam įstatymo projekto variantui ir manome, kad tai subalansuotas, rinkos lūkesčius bei gerąją tarptautinę šios srities reguliavimo praktiką šiuo metu atitinkantis sprendimas. Manome, kad priėmus įstatymo projektą bus pasiekti juo keliami tikslai – skaidrinamos su kriptoturtu susijusių paslaugų teikėjų veiklos sąlygos, numatant išsamesnius reikalavimus tiek šių paslaugų teikėjų atstovams, tiek veiklai. Taip pat, pritarus pateiktam įstatymo projekto variantui, nebus bloginamos jau dabar Lietuvoje veikiančių bendrovių veiklos sąlygos lyginant su kitose Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėse nustatytais sąlygomis.

Pritardami Įstatymo projekte numatomiems reglamentavimo pokyčiams papildomai teikiame savo argumentus kodėl, mūsų nuomone, šiuo metu pasiūlytas įstatymo projekto variantas yra subalansuotas ir atliepiantis realią rinkos situaciją bei tarptautines šio sektoriaus reguliavimo tendencijas.

1. Dėl 9 straipsnio 1 dalies 6 punkto pakeitimo (kliento identifikavimas nuo 700 eur)

Pritariame FINMIN pasiūlytai 700 eurų ribai nuo kurios būtų privaloma identifikuoti kliento tapatybę užmezgant dalykinius santykius. Nepritarėme pirminiame Įstatymo projekte buvusiam siekiui įtvirtinti prievolę nustatyti kliento ir naudos gavėjo tapatybę darant bet kokio dydžio virtualios valiutos keitimo operaciją ar vykdant sandorius virtualiąja valiuta, kadangi toks griežtas reikalavimas ženkliai didintų mūsų bendrovių administracinę naštą ir

iškreiptų konkurencines veiklos sąlygas. Toks konkurencinis apribojimas mažintų mūsų, Lietuvoje veiklą vykdančių, bendrovių galimybes konkuruoti globalioje rinkoje vienodomis sąlygomis. Atkreipiame dėmesį, kad kol kas dar nėra priimtas vienodas reguliavimas visoms Europos Sąjungos valstybėms, o tai reikštų, kad itin griežtas reikalavimo nustatymas Lietuvoje galėtų paskatinti mus svarstyti veikimo galimybes kitose rinkose kol bus suvienodintas reguliavimas visoje ES.

Turime realių pavyzdžių, kuomet konkreti bendrovė per 2021 m. aptarnavo daugiau nei 1 milijoną vartotojų ir jiems pristatė 3 milijonus virtualių valiutų transakcijų. Prie tokio kiekio aptarnautų transakcijų bendrovė buvo gavusi vos kelis atsakingų kontrolės institucijų Lietuvoje paklausimus prašant pateikti papildomus duomenis bei informaciją. Vertinant kitus mūsų turimus duomenis aiškiai matyti, kad vartotojai, kurių atliekamos operacijos (transakcijos) nesiekia 700 eurų ribos sudaro apie 60-70% klientų – fizinių asmenų. Taip pat skaičiuojame, kad bandant paversti į techninius kaštus vienas papildomas kliento tapatybės nustatymas galėtų kainuoti 1-2 eurus priklausomai nuo bendro klientų skaičiaus, jų pokyčio ir t.t. Taigi pvz. bendrovei, turinčiai per 12 mėn. laikotarpį 500 000 vartotojų vien dėl tokio reikalavimo (0 eurų riba) įvedimo kaštai papildomai galėtų išaugti puse arba vienu milijonu eurų. Taip pat norime pažymėti, kad ir dabartinė 1000 eur. riba yra taikoma ne tik vienai operacijai bet bendrai kliento operacijų sumai per tam tikrą laikotarpį, o toks reikalavimas išliktų ir 700 eurų sumai.

Turėdami ypatingai didelės apimties sukčiavimo atvejų statistiką pasauliniu mastu, galime neabejotinai patvirtinti, kad kuo mažesnė atliekamos operacijos suma, tuo yra mažesnis sukčiavimo atvejų skaičius. Operacijų, kurios yra didesnės nei 700 ar 1000 EUR (suminė suma per klientą, ne per atskirą operaciją), sukčiavimo atvejų skaičius yra daugiau nei dvigubai dažnesnis nei operacijų, kurios yra žemiau 700 ar 1000 EUR ribos.

Taigi siūlymas nustatyti 700 eurų ribą, kurią viršijus būtų privaloma nustatyti kliento tapatybę, leis Lietuvos bendrovėms išlaikyti konkurencingumą kitose ES valstybėse veikiančių bendrovių atžvilgiu nors ir yra griežtesnis nei taikomas daugumoje ES valstybių šiuo metu. Mūsų vertinimu tai taip pat padės atsakingoms institucijoms rinkti duomenis bei stebėti procesus ir situaciją, laiku imtis reikiamų priemonių, o verslui nesukurs itin didelių administracinių papildomų kaštų ir neiškreips konkurencinės globalios aplinkos, kurioje veikia šios bendrovės. Manome, kad atsiradus vieningam reguliavimui visoje ES šią nuostatą būtų galima tikslinti ir bendrovės tam neprieštarautų. Aiškinamajame Įstatymo projekto rašte teigiama, kad bendras ES reguliavimas turėtų įsigalioti per ateinančių 2,5 metų laikotarpį, taigi toks pirmas žingsnis ir dabar taikomos ribos nuleidimas iki 700 eurų leistų Lietuvai įsivertinti pokyčius ir tinkamai pasiruošti būsimam bendrajam ES reguliavimui.

2. Dėl 9 straipsnio papildymo 16¹ ir 16³ dalimis („Travel rule“ taisyklės įvedimas)

Teigiamai vertiname Įstatymų leidėjo siekį stiprinti sektoriaus keliamų rizikų valdymą, įvedant aiškesnį reguliavimą ir įvedant aukštesnius, nei šiuo metu taikomus, skaidrumo reikalavimus. **Pritariame Įstatymo projekto nuostatoms dėl „Travel rule“ taisyklės įvedimo numatant šių nuostatų įsigaliojimą nuo 2025 m. sausio 1 d.** Tam Vyriausybės tarpinstitucinio pasitarimo metu pritarė ir Lietuvos bankas. Norime pažymėti, kad bendrovės iš esmės palaiko šios taisyklės įvedimą ir mano, kad jos įgyvendinimas palengvintų bendrovių atliekamą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą bei prevenciją, tačiau jos įgyvendinimas bus efektyvus tik tuomet, kuomet bus sukurtas globalus standartas reikiamų duomenų apsaugimui.

Atkreipiame dėmesį, kad teisiniu aspektu nors įvairiose valstybėse ir buvo padaryta pažanga, susijusi su aukščiau minėtų pakeitimų įgyvendinimu, **visuotinio susitarimo ar tarpvalstybinio aiškumo ir praktinių įgyvendinimo rekomendacijų nėra.** Pažymėtina, kad net ir pagrindinis šio pakeitimo šaltinis - FATF rekomendacijos p. 285¹ - siūlo mažiausiai penkis

¹ <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/Updated-Guidance-VA-VASP.pdf>

įvairius sprendimo būdus duomenų apsikeitimui tarp paslaugų operatorių, kas sukelia dar didesnį neaiškumą tiek grandinių technologijų techniniu požiūriu (skirtingi tinklai, naudoja skirtingas technologijas ir, tikėtina, gali pritaikyti skirtingus siūlomus būdus), tiek ir globalus suderinamumas ir atitikimas skirtingų šalių reguliatorių poreikiams, kurie šiai dienai nėra vienodi.

Kaip pasekmė, priešlaikinis tarptautiniu mastu nesutarto duomenų perdavimo sprendimo diegimas, galėtų tapti papildomų kaštų bei klaidų priežastimi, kas neabejotinai neigiamai atsiliėtų paslaugų prieinamumui, klientų pasitenkinimui bei užprogramuotų automatinį neatitikimą įstatymų reikalavimams, o tai suponuotų iš to sekančius reguliuotojo nepagrįstus ar neįgyvendinamus lūkesčius kriptoturto rinkai. Apie tai savo rekomendacijose yra pasisakiusi ir European Banking Authority (EBA) teigdama, kad šiuo metu nėra techninių galimybių visuotiniam šios taisyklės įgyvendinimui.²

Pabrėžiame, kad „Travel rule“ taisyklės įvedimas, taip kaip ji pateikta įstatymo projekte šiuo metu, jeigu būtų paankstinta jos įsigaliojimo data, stipriai apribotų paslaugų teikėjų veiklą, kadangi **„Vartotojas, norintis siųsti/gauti kriptoturtą kitam vartotojui, kurio paslaugos teikėjas nėra įpareigotasis subjektas ir jo valstybėje narėje nėra taikoma „Travel rule“ tokios operacijos tiesiog negalės atlikti**, o kaip ir minėjome standartizuoto techninio sprendimo globaliu mastu įgyvendinti šiems reikalavimams šiuo metu nėra. Toks reikalavimas praktikoje reikštų, kad virtualiųjų valiutų keityklos operatorius turėtų kažkoku būdu sukurti technines integracijas su visais pasaulio virtualiųjų valiutų keityklų operatoriais, o taip pat ir visomis decentralizuotomis piniginių. Virtualiųjų valiutų keityklų operatorius turėtų minėtą informaciją perduoti kažkokiai centralizuotai ir tam skirtai institucijai per universalią integraciją, tačiau tokia institucija ar integracijos galimybė šiuo metu net neegzistuoja. Mūsų turima informacija pasaulyje nėra atvejų, kad „Travel rule“ taisyklė būtų įgyvendinta tokia apimtimi, kaip tai nurodyta dabartiniame įstatymo projekte.

Dėl aukščiau įvardintų priežasčių pažymime, kad palaikome šios taisyklės įvedimą ir pritariame numatytam jos įsigaliojimui nuo 2025 m. sausio 1 d. Tikime, kad priėmus bendrą Europinį reguliavimą atsiras ir techniniai sprendimai bei standartai kaip šios nuostatos galės būti įgyvendinamos visoje ES šalyse bendrovėms keičiantis duomenimis.

Apibendrinant mūsų pateiktą informaciją ir argumentus manome, kad dabartinis įstatymo projekto variantas prisidėtų prie šio sektoriaus rinkos skaidrumo didinimo, spręstų šiuo metu aktualias problemas ir neišskirtų Lietuvos reguliavimo griežtumu tarp kitų ES valstybių kas itin svarbu tokioje globalioje rinkoje iki įsigaliojant visuotiniam šio sektoriaus reguliavimui ES mastu.

Pagarbiai

UAB „Bifinity“ direktorius Saulius Galatiltis

UAB „Decentralized“ (CoinGate) direktorius Justas Paulius

UAB „Debex Operations“ (Elastum) direktorius Donatas Juodelis

UAB „Simplex Payment Services“ šalies vadovas Juozas Kaminskas

UAB „Spectro finance“ direktorė Ina Pieczulis